

Micron Rest 8 stk af W.
24-4-57

FOR FRIHED OG RET

EN FILM
OM
GRUNDLOVENS
FØDSEL

PRODUKTION: DANSK KULTURFILM

FORORD

Da jeg af Dansk Kulturfilm fik det ærefulde hverv i samarbejde med en historiker og en instruktør at skabe en spillefilm om grundloven og dens forudsætninger i det danske samfund før 1848, blev jeg hurtigt klar over, at opgaven var ikke let. Her fik man udleveret historiske, dramatiske kendsgerninger og store navne fra den nyere tids danmarkshistorie, men både kendsgerningerne og navnene var urørlige i filmatisk, dramatisk forstand. Man kan ikke lade en Monrad eller en Orla Lehmann være stort anderledes, end de virkelig var, og slet ikke med en historiker ved sin side. Derfor opfandt jeg den anonyme Rasmus Nielsen, der går landet rundt og på sin krop oplever tiden. Vi husker Orla Lehmanns aladdin-skæbne i dansk politik, der kulminerede i martsdagene 1848, men vi glemmer de mange, der ikke ejede hans forudsætninger og det held at være født i det rette miljø til den rigtige tid. Rasmus Nielsen er i filmen sat op som Orla Lehmanns modpol, en mand af det jævne folk, som hverken har fødsel eller held, og som sprænges på at interessere sig for sin samtids politiske problemer. Grundloven blev skabt for og til ham, men flere af grundlovens fædre havde paradoksalt nok ikke tænkt sig, at den menige mand skulle nå ledende politiske poster. At virkeliggøre den menige mands deltagelse i politisk liv blev en anden tids ære.

Og der skulle en tysk besættelse til for at lære en ny generation at prise de grundlovsmæssige rettigheder, som hundred år efter var blevet ganske selvfølgelige.

Leck Fischer.

D A N S K K U L T U R F I L M

præsenterer

FOR FRIHED OG RET

Manuskript: **Leck Fischer**

Historiker: **Sven Henningsen**

Iscenesættelse: **Svend Methling**

Med sagkyndig medvirken af: museumsinspektør
K. Uldall og Lise Neven

Musik: **Sv. Erik Tarp**

*Indspillet af medlemmer af Stats-
radiofontens orkester under ledelse af:* **Erik Tuxen**

Fotografer: **Annelise Reenberg og Jørgen Skov**

Dekorationer: **Erik Aaes**

Tone: **Hans Olsson**

Klipning: **Edla Hansen**

Udlejning:

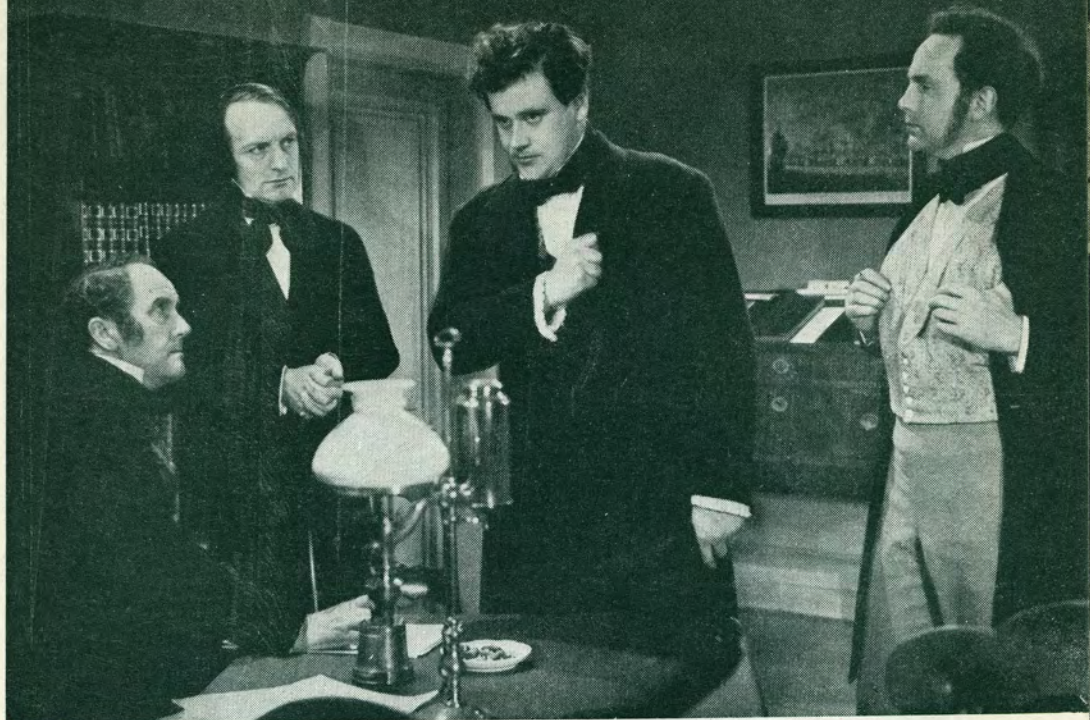
A / S N O R D I S K F I L M S K O M P A G N I

Personerne:

Rasmus Nielsen	Ebbe Rode
Dr. Jacob Dampe	Angelo Bruun
Den gamle skoleholder	Rasmus Ottesen
Marie	Jytte Ibsen
Orla Lehmann	Mogens Wieth
Præsten	Svend Methling
Præstefruen	Karen Berg
Gårdmanden	Kai Holm
Sognefogden	Paul Holck Hofmann
Niels Nielsen	Johannes Meyer
Jens Uwe Lornsen	Pouel Kern
To operasangere {	Thyge Thygesen
	Henry Skjær
A. F. Tscherning	Gunnar Lauring
Schweigaard	Jens Gundersen
En svensk student	Carl Hugo Callander
Hans Puggaard	Elith Pio
Fru Puggaard	Else Albeck
Maria, deres datter	Helle Virkner
N. L. Hvidt	Albert Luther
Professor Schouw	Jakob Nielsen
Ahlgreen-Ussing	Freddy Koch
G. N. David	Victor Montell
Johannes Hage	Peter Poulsen
P. C. Stemann	Johannes Fønss
Købmanden	Valdemar Skjerning
Godsejeren	Aage Redal
Postmesteren	Harald Holst
Peter Madsen	Carl Heger
Mester	Einar Juhl
Laura	Vera Gebuhr
D. G. Monrad	Martin Hansen
Carl Ploug	Palle Huld
Christian VIII	Poul Reumert
Dronning Caroline Amalie	Ellen Malberg
Frederik VII	Ib Schonberg
Christoffer Rasmussen	Ejner Federspiel
P. Hjort Lorenzen	Sigurd Langberg
Major Irminger	Aage Fønss
Lakaj Seiersen	Rasmus Christiansen
C. E. Bardenfleth	Bjarne Forchhammer

Iøvrigt medvirker:

Axel Boesen, Eigil Reimers, Alfred Arnbak, Børge Møller Grimstrup, Bjørn Watt Boolsen, Asbjørn Andersen, Aage Winther-Jørgensen, Carl Johan Hviid, Vagn Kramer, Jytte Høeg Brask, Mette v. Kohl, Aage Foss, Valsø Holm, Aage Brandt, Turi Weier-skov, Adelheid Nielsen, Hjalmar Madsen, Gunnar Strømvad, Bruno Tyron, Axel Houlgaard, Hilma Egeskov, Torkil Lauritzen, Gert Bastian, Lauritz Olsen, Birgitte Federspiel, Viggo Brodt-hagen, Henry Nielsen, Walther Andreasen, Ib Fürst, Louis Mische-Renard, Alfred Hansen, Frida Budtz Müller, Bodil Lindorff, Conrad Eugén, Mogens Løwaas.

Et møde på »Fædrelandet«s redaktion 1848. Fra venstre ses finansmanden N. L. Hvidt (Albert Luther), pastor, senere biskop D. G. Monrad (Martin Hansen), den national-liberale politiker Orla Lehmann (Mogens Wieth) og forfatteren og journalisten Carl Ploug (Palle Huld).

M.W. 8.-12.-49

FOR FRIHED OG RET

J slutningen af 1820'erne sidder dr. Jacob Dampe som fange på Danmarks østligste ø, Christiansø. Han er dømt til livsvarigt fængsel for sin kamp mod den enevældige kongemagt. På Christiansø møder vi også den unge bonde, Rasmus Nielsen, hjælpelærer hos den gamle skoleholder. Man vil forgæves lede efter hans navn i de historiske kilder. Han repræsenterer her den jævne folkets mand, der er optændt af glødende idealisme og tro på frihedens sag. Gennem ham oplever vi hele den bevægede periode, som gik forud for junigrundloven.

Filmens anden hovedperson er Orla Lehmann, den utrættelige forkæmper for en fri forfatning i Danmark, den unge politiker, der mere

*Rasmus Nielsen (Ebbe Rode) ved morfaderens Niels Nielsens dødsleje
(Johannes Meyer).*

end nogen anden åbnede folkets øjne for enevældens utilstrækkelighed. Landet har oplevet en række hårde år efter napoleonskrigene og Danmarks og Norges adskillelse i 1814. Statens fallit havde sat sig dybe spor. Landbruget hæmmedes af en alvorlig krise. Det enevældige styre hindrede fremskridt og udvikling, og forkæmperne for et friere samfundsliv straffedes hårdt.

Med Rasmus Nielsen sporer vi den gærende utilfredshed under den tilsyneladende så fredelige overflade. Med hans øjne ser vi, at den jævne mand kun har trange kår. I en samtale med en jydsk præst siger Rasmus Nielsen bittert: »Godsejerens jord er den bedste overalt, og alle vegne sidder præsten lunt inden døre. Der er mindre skat på godsejerens jord end på bøndernes. Når en fæstebonde forbedrer sin ejendom, er det til godsejerens fordel. Bonden får ingen erstatning, hvis han bliver sat ud, og bliver der krig, er det kun bonden, der skal springe soldat.«

Den unge idealist gør disse erfaringer på sine vandringer rundt i landet som hjælpelærer. Hans egen gamle morfar dør, efter at han i yderste fattigdom er vendt tilbage til den gård, hvorfra han uden barmhjertighed er blevet fordrevet. Vi får også et indblik i de unge håndværkeres

Dr. Jacob Dampe (Angelo Bruun) i fængslet på Christiansø og Rasmus Nielsen (Ebbe Rode).

Et tilfældigt møde på en kro mellem folkets mand (Ebbe Rode) og Orla Lehmann (Mogens Wieth).

usle forhold under laugsvæsenet, og vi ser, hvor elendigt det står til med skoleundervisningen, for hvis betydning den uoplyste befolkning helt mangler forståelse.

Men trods alt er en ny tid ved at bryde frem. Vi lærer nogle af de mænd at kende, som kommer til at spille en fremtrædende rolle i kampen for frihed og fremskridt. På Regensen opflammer den unge Orla Lehmann sine kammerater:

»Det gærer ude i verden — overalt søger folket mod friheden for at tjene statens vel. Overalt er det akademikeren og studenten, der går foran. Også vi danske studenter har et ansvar, som vi ikke må glemme. Frihed for folket må være vort løsen! Den ild, som den store franske revolution tændte, har længe ulmet i vore hjerter — nu er en ny frihedens brise på vej over Europa —«

Trediverne er en tid med politiske og sociale brydninger. Det oplyste enevælde står for fald. Frederik VI's landsfaderlige styre og embedsmændenes vilkårlighed føles hæmmende under indtrykket af frihedsrøret ude omkring i Europa. Fra Paris meldes 28. juli 1830, at byen genlyder af råbet »Friheden leve!«. Kongehusets hvide liljebanner rives ned

De nationalliberale politikere venter i forgemakket på audiens hos Christian VIII.

X
N.N. 8. 12. - 49.

fra rådhusene, og fra Notre Dame høres stormklokkerne. Fra Paris breder revolutionen sig til Bryssel, hvor det under premieren på »Den stumme i Portici« kommer til voldsomme demonstrationer. Tenorens sang om tyrannens fald bringer stemningen på kogepunktet, og fra teatret breder oprøret sig over hele byen. I Danmark fører det til det spirende politiske liv i stænderforsamlingerne.

Den politiske kamp tilspidses, det er en brydningstid med hastigt vekslende begivenheder. Den stærke nationale spænding i Slesvig-Holsten får mørke uvejrsskyer til at trække op, men kalder samtidig folket til samling. Skandinavismen varsler en broderlig fællesånd mellem de nordiske lande, selv om den ikke bliver den »sande, store og bevægende virkelighed«, som dens forkæmpere drømmer om i begejstringens hede rus. Efter Frederik VI's død og Christian VIII's tronbestigelse vækkes der nyt håb om at møde forståelse for folkets krav, men håbet beskæmmes. Vi følger, hvorledes den politiske presse, navnlig »Fædrelandet« og »Dansk Folkeblad«, kommer til at spille en vigtig rolle, skønt regeringen hensynsløst søger at knægte det frie ord ved beslaglæggelser og hårde fængselsstraffe.

*Christian VIII (Poul Reumert) og hans gemalinde, dronning
Caroline Amalie (Ellen Malberg).*

Som en ulmende ild breder kravet om politisk frihed sig, kraftigt næret af de frihedsrørelser, der i 1848 kulminerede ude omkring i Europa. På sit dødsleje skriver Christian VIII et brev til tronfølgeren Frederik VII og råder ham til at imødekomme kravene. Under indtryk af den liberale gæring i København kræver slesvigholstenerne en fælles fri forfatning for Slesvig-Holsten og Slesvigs optagelse i det tyske forbund. Denne vedtagelse, der sendes med en deputation til København, giver anledning til det stormende møde i Casino den 20. marts 1848, hvor der vedtages krav om en fri forfatning for kongeriget og Slesvig. Stundens alvor kommer til udtryk i den navnkundige opfordring til kongen om ikke at drive nationen til fortvivlelsens selvhjælp. Den følgende dag er der et folketog til kongen med Københavns kommunalbestyrelse og dennes formand, L. N. Hvidt, i spidsen. Kravet overbringes kongen, som svarer imødekomrende. Med folketoget til Christiansborg fuldbyrdes i Danmark en omvæltning, som i andre lande har krævet blodige ofre. D. G. Monrad og Orla Lehmann giver grundloven af 5. juni 1849 dens endelige udformning. Mens krigen bryder ud i Slesvig, indledes det danske folks politiske udvikling til et demokratisk samfund med ret til frit at tænke, tro og tale.

*Orla Lehmann, den utrættelige forkæmper for en fri forfatning (Mogens Wieth),
og Hans Puggaards datter Maria (Helle Virkner).*

